

OBSAH

Úvod	15
----------------	----

Kapitola I. Brusivo

A. Brusiva a jejich třídění	17
Přírodní brusiva	17
Umělá brusiva	17
Zrnitost brusiva	19
Tvrdost brusiva	19
B. Pojiva a jejich použití	21
C. Brusné nástroje a pomůcky	22
Brusné, řezací a leštící kotouče	23
Tvary brusných kotoučů	23
Diamantové brusné a řezací kotouče	23
Použití diamantových kotoučů	28
Brusná tělíska	30
Brusné segmenty, honovací a superfinišovací kameny	30
Jakost brusných nástrojů	30
Tvrdost (soudržnost) brusného nástroje	33
Sloh (struktura) brusného nástroje	33
Konečná úprava, kontrola a označení brusných kotoučů	34
Značení brusných kotoučů	35
Obtahovací kameny a brusné pilníky	35
Brusné pomůcky	35
Brusné, leštící a lapovací prášky	36
Brusné, leštící a lapovací pasty	36
Brusné a leštící papíry a plátna	37
Upínání brusných nástrojů	37
D. Vyvažování brusných kotoučů	40
Statické vyvažování	41
Vyvažování na stojánku	41
Vyvažování na vyvažovací váze	42
Dynamické vyvažování	44
Automatická vyvažovací zařízení	45
E. Orovňávání brusných kotoučů	45
Proč orovňáváme brusné kotouče	45
Orovňávací nářadí	46
Ocelové orovňávače	46
Orovňávací kolečka	46
Zamačkávací frézy	47

Orovnávače ze slinutých karbidů	48
Keramické orovnávače	48
Diamantové orovnávače	49
Diamantová surovina	49
Držák diamantu	49
Pojivo	51
Pokyny pro použití	51
Zasazení diamantu	53
Přesazení diamantu	54
Značení diamantového orovnávače	54
F. Volba brusných kotoučů	54
1. Druh brusiva	55
2. Zrnitost brusiva	55
3. Tvrdost (soudržnost) kotouče	55
4. Sloh (struktura) kotouče	57
5. Druh pojiva	57

Kapitola II. Broušení

A. Základní pojmy obrábění	64
B. Pracovní podmínky	65
Brusný kotouč jako nástroj	65
Stykový oblouk	67
Obvodová rychlost brusného kotouče	68
Průměr brusného kotouče	70
Obvodová rychlost obrobku	73
Hloubka řezu — přísvuv	73
Rychlobroušení	75
Přidávky na broušení	77
C. Průřez třísky, síly, výkon	78
Průřez třísky	78
Síly při broušení	80
D. Chlazení	82
Řezné kapaliny	82
Filtrování řezné kapaliny	83
Množství řezné kapaliny	83
Odsávání prachu a třísek	85
E. Lícování	85
Rozměry, úchylky, tolerance	86
Vůle a přesah	86
Uložení	87
Lícovací soustavy	88
Nulová čára	89
Porovnání lícovacích soustav	89
Lícovací soustava ISA	90
Označování hřídelů a děr	92
Označování uložení a úchylek na výkresech	94
Lícování podle sovětské soustavy OST	97
Lícovací soustava závitová	98
Úchylky geometrického tvaru a vzájemné polohy ploch	99
Výchozí základna pro měření	99
F. Drsnost povrchu	99
Hodnoty drsnosti dosažitelné broušením	108

Kapitola III. Brusky

A. Vývoj brusek — historie a výhled	110
B. Základní druhy broušení	111
1. Broušení mezi hroty	111
a) Broušení s podélným posuvem a postupným ubíráním přídavku na broušení v úvratích	112
b) Broušení s podélným posuvem hloubkovou metodou	112
c) Broušení zapichovací	112
d) Sdružené broušení čelních a válcových povrchů mezi hroty	112
2. Bezhruté broušení	115
a) průchozí	115
b) zapichovací	115
d) tvarové	115
3. Vnitřní broušení	115
4. Rovinné broušení	117
a) obvodem kotouče při přímočarém pohybu obdélníkového stolu	117
b) obvodem kotouče při otáčivém pohybu kruhového stolu	117
c) čelem kotouče při přímočarém pohybu obdélníkového stolu	117
d) čelem kotouče při otáčivém pohybu kruhového stolu	117
C. Brusky na válcové povrchy	119
1. Brusky hrotové	119
a) jednoduché	119
b) universální	120
c) na válce	120
Popis charakteristických typů universálních hrotových brusek	120
Universální hrotová bruska 2UC	120
Hlavní údaje	120
Funkce stroje a obsluha	121
Mazání stroje	124
Elektrická výstroj	124
Obsluha při různých způsobech broušení	125
při zapichovacím broušení	125
při podélném broušení	126
Samočinné blokování funkcí a seřizování stroje	127
Zařízení na broušení dřer	132
Universální hrotová bruska BUA	134
Hlavní údaje	134
Funkce stroje a obsluha	136
Mazání stroje	139
Obsluha při různých způsobech broušení	140
při zapichovacím broušení	140
při podélném broušení	141
Hrubování dlouhých obrobků zapichováním	142
Přísun kotouče při rozdílných přídavcích na broušení	143
Orovnávání brusného kotouče	143
a) nového	143
b) při seriové výrobě	143
Bruska na klikové hřídele 4C	146
Hlavní údaje	146
Funkce stroje a obsluha	147
2. Brusky bezhruté	156
a) Bezhruté brusky na vnější povrchy	156
Bezhrutá bruska TOS 4B	158

b) Bezhruté brusky na vnitřní povrchy	174
Sovětská automatická bezhrutá bruska na díry, model 3263	176
D. Brusky na díry	175
Rozdělení	175
Brousící vřetena	177
Typ AP a EP	178
Typ IBA	180
Brousící vřetena vysokofrekventní	180
Brousící vřetena tlakovzdušná	182
1. Brusky na díry s otáčejícím se obrobkem	182
Bruska na díry WOTAN RI 30	182
Hlavní údaje	182
Funkce stroje a obsluha	183
Bruska na díry BDA 63	190
Hlavní údaje	190
Funkce stroje a obsluha	191
Elektrická výstroj	193
Bruska na díry a vnější povrchy BRYANT 112AH	204
Hlavní údaje a popis	204
2. Planetové brusky na díry	206
Vodorovná planetová bruska Kellenberger 15H	206
Hlavní údaje	206
Funkce stroje a obsluha	206
Souřadnicová bruska Hauser 3 SMO	208
E. Rovinné brusky	210
Rozdělení	210
1. Vodorovné rovinné brusky	210
a) Vodorovné rovinné brusky s obdélníkovým stolem BPH 200 a BPH 300	210
Hlavní údaje, funkce stroje a obsluha	211
b) Vodorovná rovinná bruska BPH 20	211
c) Vodorovná rovinná bruska nástrojařská BPH 20N	214
Hlavní údaje	215
Funkce stroje a obsluha	215
Orovnávací a tvarovací pomůcky	217
Kolébka	217
d) Vodorovné rovinné brusky s kruhovým stolem	223
Bruska SFRW 630 — hlavní údaje	225
Práce na vodorovných rovinných bruskách s kruhovým stolem	225
2. Svislé rovinné brusky	226
a) Svislá rovinná bruska BPV 300	226
Hlavní údaje	226
Funkce stroje a obsluha	227
Práce na svislé rovinné brusce	232
3. Rovinné brusky dvoukotočové	233
a) Rovinná dvoukotočová bruska BSBK	233
Hlavní údaje a obsluha stroje	233
4. Brusky na vodičí dráhy	236
a) Bruska na vodičí dráhy SFBE	236
Hlavní údaje	236
Funkce stroje a obsluha	237
b) Bruska na vodičí dráhy SFXSB 1100	238
Hlavní údaje	238
Funkce stroje a obsluha	239

5.	Rovinné brusky na třmeny	239
a)	Rovinná bruska na třmenové kalibry STUDER RLS 400	239
	Hlavní údaje	239
	Funkce a obsluha stroje	240
b)	Bruska na třmenová měřidla TOS BNM 20A	243
	Práce na rovinných bruskách na třmenové kalibry	243
F.	Speciální brusky	244
1.	Brusky na válce	244
	Bruska na válce BEV 80	245
	Hlavní údaje	245
	Funkce stroje a obsluha	246
2.	Brusky na ozubení	248
a)	Brusky na ozubení MAAG	249
aa)	Bruska na ozubená kola MAAG HSS-30	250
	Hlavní údaje	250
	Funkce a obsluha stroje	251
	Práce na bruskách MAAG	252
ab)	Bruska na kuželová kola MAAG KS-42	254
	Hlavní údaje a popis	254
ac)	Bruska na vnitřní ozubení MAAG JHSS-60	256
	Hlavní údaje a popis	256
b)	Bruska na ozubení NILES	256
	Bruska na ozubená kola NILES ZSWZ 315 × 6	256
	Hlavní údaje	256
	Funkce stroje a obsluha	257
c)	Bruska na ozubení OB 16	259
	Hlavní údaje	260
	Funkce stroje	260
d)	Bruska na ozubení Reishauer NZA	260
	Hlavní údaje	260
	Funkce stroje	261
e)	Bruska na drážkové hřídele ZWA-150	262
G.	Brousicí stroje dokončovací	263
	Rozdělení	264
1.	Honovačky	265
a)	Svislá honovačka SZS 125 × 315	266
	Hlavní údaje	266
	Funkce stroje a obsluha	267
b)	Vodorovné honovačky	267
2.	Lapovačky	268
a)	Svislá lapovačka SLZAZ 400	268
	Hlavní údaje	268
	Funkce a obsluha svislých lapovaček s otáčivými kotouči	269
b)	Svislé lapovačky s dolním otáčivým a horním nehybným kotoučem	270
c)	Vodorovné lapovačky	270
3.	Superfinašovací stroje a přístroje	270
	Universální superfinašovací stroje	273
	Speciální superfinašovací stroje	273
	Superfinašovací přístroje	274
H.	Brusky nástrojařské	275
	Rozdělení	275
	Universální bruska na nástroje 102	275
	Hlavní údaje	275
	Funkce stroje a obsluha	276

J. Brousicí přístroje	276
1. Brousicí přístroj na vnější a vnitřní rotační povrchy SBMT 2	277
2. Závitové brousicí přístroje	277

Kapitola IV. Upínání obrobků

A. Universální pomůcky a upínadla	280
1. Upínání obrobků při broušení váleových povrchů	280
Středicí dülky	280
Upínací hroty	281
Upínací dülky	282
Unášečí srdce	282
Unášeče pro brusky	283
Rýhované unášeče vnitřní	283
Rýhované unášeče vnější	283
Upínací trny	283
kuželové	283
rozpínací	283
s rozpínacími pouzdry	284
s rozpínacími pouzdry do hrotů	285
roztažné	285
Kleštinová upínací zařízení	285
Licní desky	286
Universální sklíčidla	286
Lunety	287
2. Upínání obrobků při broušení rovinných povrchů	288
Upínky	288
Strojní svěráky	290
Podložky	290
Upínací úhelníky	290
Podložky se zářezy (prismatické)	290
Svěrky	290
Hrotové přístroje	290
Sinusová pravítka	291
Magnetické upínače	292
Magnetické upínací desky	292
Magnetický upínací hranol	292
Magnetický sklopný upínací hranol	292
Magnetické upínací desky kruhové	293
Instalace elektromagnetických upínadel	293
Volba elektromagnetických upínadel	293
Práce na magnetických upínadlech	294
B. Speciální upínadla	294
Kleštinové upínadlo	295
Membránové upínadlo	296
Dvoumembránové upínadlo	298
C. Mechanická a automatická upínací zařízení	298
Vzduchové (pneumatické) upínací zařízení	299
Otáčivý vzduchový válec	299
Hydraulická upínací zařízení	299
Nakládací zařízení	300

Kapitola V. Měření a měřidla

A. Měřidla odčítací a stavitelná a měřicí přístroje	304
1. Ocelová měřítka	304
2. Hmataidla	304
3. Posuvná měřítka	306
Měření posuvným měřítkem	307
4. Měřidla s mikrometrickým šroubem	308
Třmenové mikrometry	310
Odečítání na mikrometrických měřidlech	310
Přesnost mikrometrických měřidel	310
Kontrola mikrometrů	311
Mikrometrické hloubkoměry	311
Mikrometry na závity	313
Měření mikrometrickými měřidly	313
5. Úhloměry	315
Universální úhloměr	316
6. Úchylkoměry	317
a) Délkoměry s mechanickými převody	317
Zařízení s číselníkovými úchylkoměry	319
Úchylkoměry s pružinovým převodem	321
b) Úchylkoměry a přístroje s kombinovaným pákovým a ozubeným převodem	321
Meotast	321
Passimetr	322
Passimetr	324
7. Pneumatická měřidla	325
Válečkové dotekové kalibry	326
Kroužkové kalibry	326
8. Optické měřicí přístroje	327
B. Měřidla pevná	327
1. Základní měrky rovnoběžné	327
2. Kalibry	330
a) Normální kalibry	331
b) Mezní kalibry	331
c) Kuželové kalibry	333
d) Závitové kalibry	333
C. Automatická měřicí a ovládací zařízení	334
1. Měřidla vnějších průměrů	335
a) Mechanické sledovací měřidlo s číselníkovým úchylkoměrem	335
b) Elektrická sledovací měřidla	336
Jednoduché elektrokontaktní sledovací měřidlo	336
Sledovací měřidlo IMJ	336
c) Vzduchové sledovací měřidlo Deltametr	338
2. Sledovací měřidla vnitřních průměrů	339
Automatické měření diamantem	339
Automatické měření kalibrem	339

Kapitola VI. Technické normování výkonu

A. Základní pojmy	342
B. Vzorce k výpočtu času hlavního t_h	345

1. na broušení vnějších válcových povrchů	346
a) při podélném broušení s přísuvem na každý zdvih stolu	346
b) při zapichovacím broušení při $l \leq B_n$	346
2. na broušení čel u válcových ploch	346
3. na broušení děr s přísuvem kotouče na každý zdvih	346
4. pro bezhroté broušení	346
a) způsobem průchozím	346
b) způsobem zapichovacím	346
5. na rovinné broušení obvodem kotouče s posuvem na každý zdvih stolu	347
6. na rovinné broušení čelem kotouče při obdélníkovém stole	347
C. Postup technického normování	347
D. Výběr z normativů MTS	349
1. Normativy času přípravy a zakončení pro broušení vnějších válcových povrchů na hrotových bruskách	350
2. Normativy času pro broušení vnitřních válcových děr	352
3. Normativy času pro broušení na bezhrotých bruskách	354
4. Normativy času pro broušení rovinných povrchů na vodorovných rovinných bruskách	354
5. Normativy času pro broušení rovinných povrchů na svislých rovinných bruskách	355

Kapitola VII. Technologický pochod broušení

A. Technologický postup	357
B. Technologické výrobní podklady	359
Technologické a instrukční tabulky	363
Racionalisace technologických postupů	363
C. Práce na bruskách	364
1. Práce na hrotových bruskách	365
a) Příklady broušení vnějších rotačních povrchů	365
Příklad 1 — Broušení válcového hřídele	365
Příklad 2 — Broušení kuželového čepu	367
Příklad 3 — Broušení vrtacího pouzdra	370
Příklad 4 — Broušení hřídele převodovky — postup a měření času	371
Příklad 5 — Broušení čepu konsoly — postup a měření času	373
Příklad 6 — Broušení kuželového pouzdra — postup a měření času	374
Příklad 7 — Broušení pístu motoru — postup a měření času operačního, výpočet času kusového a celkového času normovaného	376
b) Příklady broušení vnitřních rotačních povrchů	378
Příklad 8 — Broušení díry v pouzdru	378
Příklad 9 — Broušení příruby upínací hlavy	380
Příklad 10 — Broušení ložiskového kroužku	381
Příklad 11 — Broušení díry v pouzdru revolverové hlavy — postup a měření času operačního, výpočet času kusového	385
Příklad 12 — Broušení osazení díry v kuželovém kole — postup a výpočet celkového času podle normativů	386
Příklad 13 — Broušení nože tabulových nůžek	387
Příklad 14 — Broušení rozpěrných kroužků	390
Příklad 15 — Broušení litinového tělesa čerpadla	391
Příklad 16 — Broušení podpěrného pravítka bezhroté brusky	393
2. Práce na rovinných bruskách	387

Příklad 17 — Broušení čel ložiskového válečku	398
Příklad 18 — Broušení třmenového kalibru	400
Příklad 19 — Broušení plechové páky — postup, měření času operačního a výpočet času kusového	402
Příklad 20 — Broušení hranolovitých příložek	403
Příklad 21 — Broušení válečového povrchu ložiskových válečků	405
Příklad 22 — Bezhruté průchozí broušení tyče kruhového průřezu	406
Příklad 23 — Broušení dřívku ventilu	409
Příklad 24 — Broušení čepu se zaobleným přechodem	410
Příklad 25 — Broušení klikového hřídele	411
Příklad 26 — Broušení tvarové šablony se šesti oblouky	415
Příklad 27 — Honování vložky válce	419

Kapitola VIII. Broušení miniaturních součástí

A. Výrobní pomůcky	421
Lunety	421
Dvoučelistová mechanická luneta	421
Tříčelistová mechanická luneta	422
Magnetická luneta	422
Hroty	422
Orovnávače	424
B. Způsoby broušení miniaturních součástí	425
1. Broušení mezi hroty s dvoučelistovou mechanickou lunetou	425
a) Broušení s přisunutím celého přídatku lunetou naječnou	425
b) Broušení s postupným přisouváním čelistí lunety na doraz	426
c) Broušení s podepřením obrobku v úzkém zápichu vybroušeném pro lunetu	426
2. Broušení bez hrotů s lunetou mechanickou nebo magnetickou	427
3. Broušení obrobků průměru 0,05 až 1 mm s magnetickou lunetou	431
4. Broušení kuželových povrchů v magnetické lunetě	434
5. Broušení několikrát osazených osiček v magnetické lunetě	436

Kapitola IX. Vady broušení a řezné podmínky

Vady broušení	438
Řezné podmínky	447
Dodatek: Bezpečnost brusíčské práce	462
Literatura	465